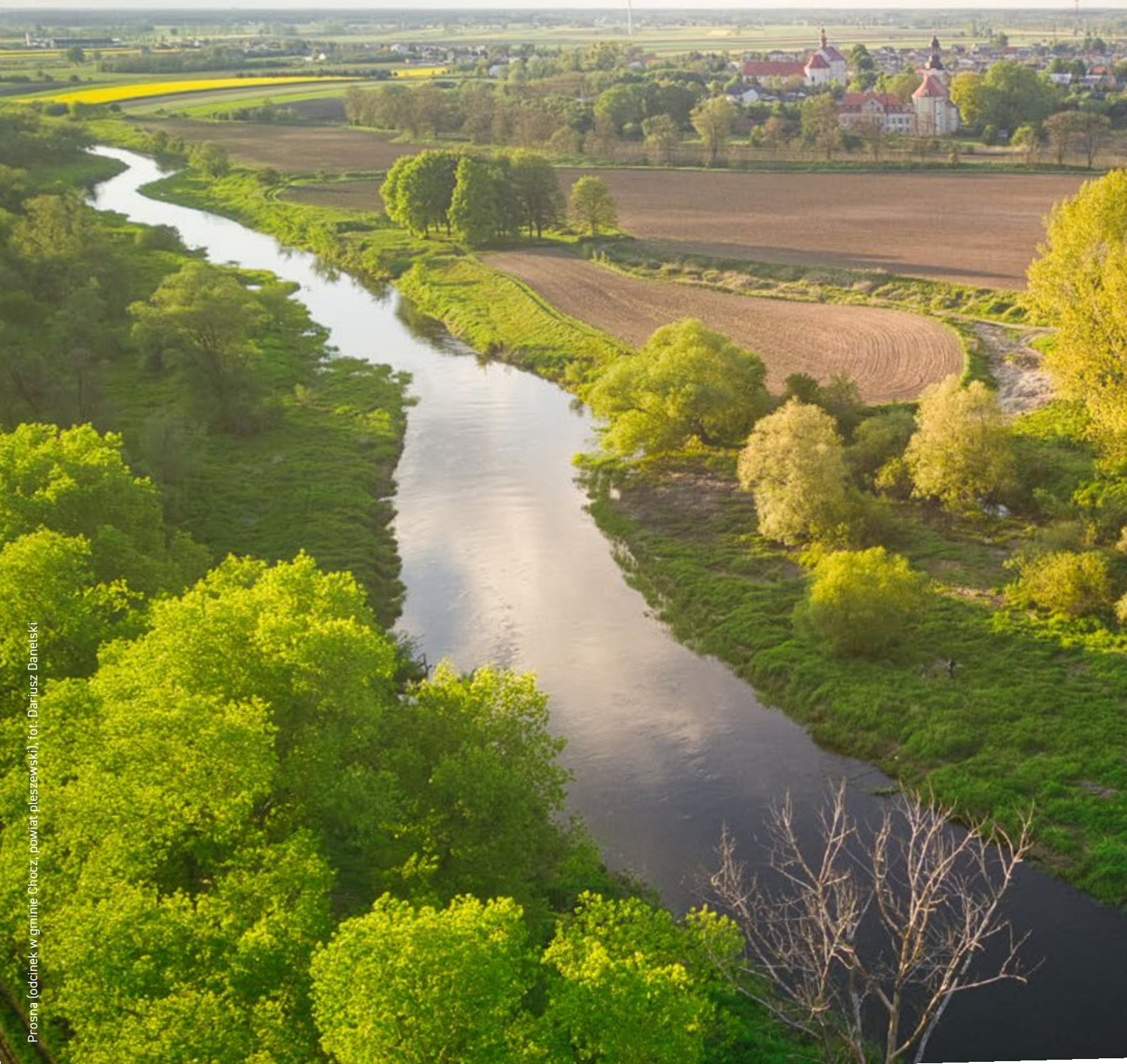

NASZA

1/2026

ISSN 2083-4063

EUROPROWINCJA

Prośna (odcinek w gminie Chocz, powiat pleszewski), fot. Dariusz Daneński

BIULETYN JEDNOSTKI WSPARCIA SIECI KSOW+ W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

PRZYSZŁOŚĆ
WPR

INTELIŻENTNA
WIEŚ

DZIEDZICTWO
KULINARNE

WIELKOPOLSKI
ROLNIK ROKU

KOŁA GOSPODYŃ
WIEJSKICH

KONKURS
FOTOGRAFICZNY

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	3
O przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej	4-5
Kierunek „Inteligentna wieś”	6
Warto kupować wielkopolskie produkty	7
Wielkopolski Rolnik Roku 2025	8-9
Koła gospodyń wiejskich uczą, integrują i smacznie gotują	10-13
Kącik kulinarny	14
Kącik fotograficzny	15

Krzysztof Grabowski

Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego

Szanowni Państwo,

Od ponad dwóch lat Samorząd Województwa Wielkopolskiego wdraża Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. To już czwarty program finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Na przestrzeni ostatnich 22 lat na wsparcie terenów wiejskich w Wielkopolsce przy udziale samorządu województwa skierowana została pomoc finansowa o wartości ponad 2,5 miliarda złotych. Postęp jaki dokonał się za sprawą tych funduszy jest niepodważalny. Można go zaobserwować zarówno na poziomie dużych inwestycji infrastrukturalnych, ale również w przestrzeni integracji społecznej, chęci mieszkańców do włączania się w inicjatywy pożytku publicznego oraz rosnącego poczucia odpowiedzialności i wpływu środowisk wiejskich na kształt najbliższego otoczenia i przeznaczenia środków, po które można sięgnąć w ramach budżetu Unii Europejskiej przeznaczonego na Wspólną Politykę Rolną.

W pierwszym, tegorocznym wydaniu biuletynu „Nasza Europrowincja” poznają Państwo nie tylko plany związane z bieżącą realizacją Planu Strategicznego dla WPR, m.in. w kontekście wdrażania koncepcji „inteligentnych wsi”, ale również dowiedzą się na temat oczekiwań i potrzeb jakie widzimy na przyszłość. Podejście do formy wspierania obszarów wiejskich stale ewoluuje, ale Samorząd Województwa Wielkopolskiego podejmuje konkretne działania, aby zadbać o dalszy, jak najlepszy

i zrównoważony rozwój terenów wiejskich naszego regionu w perspektywie finansowej na lata 2028-2034.

Od wielu lat dostrzegamy potencjał i zaangażowanie organizacji działających na naszych wsiach. Wiele pożytecznych projektów promujących dziedzictwo kulturowe i kulinarne Wielkopolski udaje się zrealizować przy aktywnym udziale kół gospodyń wiejskich. Z tego względu poświęcamy im obszerny materiał, z którego można dowiedzieć się jak samorząd województwa wspiera gospodynie wiejskie i jakie wydarzenia w regionie adresowane są właśnie do KGW.

W tym roku świętujemy jubileusz 25-lecia konkursu Wielkopolski Rolnik Roku. Od ćwierć wieku kapituła tego konkursu wybiera i nagradza najlepszych gospodarzy w naszym regionie. 22 marca 2026 r. odbyła się uroczysta gala, w trakcie której poznaliśmy Wielkopolskich Rolników Roku 2025.

Zachęcam również do zapoznania się z tematami związanymi z promocją zdrowej i tradycyjnej kuchni wielkopolskiej oraz produktów spożywczych wyróżniających się swoją jakością oraz miejscem pochodzenia składników, z których powstają. Na początku 2026 roku dziedzictwo kulinarne naszego regionu promowaliśmy podczas 100. edycji targów Grüne Woche w Berlinie oraz na Festiwalu Smaków Regionalnych w Gdańsku.

Życzę Państwu przyjemnej lektury.

Wydawca:

Samorząd Województwa Wielkopolskiego
Al. Niepodległości 34
61-714 Poznań

Tekst i opracowanie:

Jednostka Wsparcia Sieci KSOW+
w województwie wielkopolskim
Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
Al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań
tel. 61 626 60 00
e-mail: ksow@umww.pl
<https://wielkopolskie.ksow.pl/>, <https://dprow.umww.pl>

Opracowanie graficzne:

EGD Design
Andrzej Tokarski
grafikadlafirm.pl

Druk:

Firma
Poligraficzno-Introligatorska
„Udziałowiec” Sp. z o.o.

O przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej

Trwają uzgodnienia i dyskusje nad budżetem Unii Europejskiej na lata 2028-2034, w tym nad formą i zakresem wsparcia kierowanego do obszarów wiejskich. Od przystąpienia Polski do UE beneficjenci z województwa wielkopolskiego otrzymali łącznie ponad 2,5 mld zł ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Fot. Piotr Wandas.

Samorządy zwracają uwagę na potrzebę dalszego inwestowania w podstawową infrastrukturę na obszarach wiejskich. Na zdjęciu droga w miejscowości Batorówko w gminie Lipka w powiecie złotowskim zmodernizowana dzięki wsparciu z PROW 2014-2020.

Samorząd Województwa Wielkopolskiego uczestniczy w realizacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. To już czwarty program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej skierowany do rolników i mieszkańców obszarów wiejskich oraz wszystkich podmiotów zaangażowanych w rozwój lokalny.

Równoległe z wdrażaniem PS PWR na poziomie Komisji Europejskiej i rządów krajów członkowskich rozpoczęły się działania nad wypracowaniem jak najbardziej efektywnych mechanizmów budżetu Unii Europejskiej na lata 2028-2034. W proces ten zaangażowane są również samorządy województw, które od ponad 20 lat sprawnie wywiązują się z zadań powierzonych im przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Świadczą o tym statystyki zrealizowanych dotychczas programów: Sektorowego Programu Operacyjnego – Rolnictwo 2004-2006, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz będącego jego kontynuacją PROW 2014-2020. Plany na przyszłość Wspólnej Polityki Rolnej konsultowane są również z samorządami na szczeblu lokalnym. To właśnie wśród beneficjentów WPR przeważają opinie, że dotychczasowy, zdecentralizowany model dystrybucji Funduszy Unijnych jest skuteczny i zapewnia zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

9 lutego 2026 roku w Kępnie odbyła się konferencja z udziałem wiceministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Adama Nowaka oraz Wicemarszałka Województwa Wielkopolskiego Krzysztofa Grabowskiego poświęcona m.in. przyszłości Wspólnej

Polityki Rolnej. Wiceminister Nowak podkreślił, że skuteczna polityka rolna wymaga ścisłej współpracy rządu z samorządami regionalnymi, które najlepiej znają lokalne potrzeby. Mówiono także o kwestii wykluczenia komunikacyjnego oraz wspólnych działaniach pomiędzy władzami wojewódzkimi, żeby mieszkańcy obszarów wiejskich i małych miejscowości mieli pełen dostęp do sprawnego oraz bezproblemowego transportu publicznego.

O wypowiedź na temat przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej poprosiliśmy członków Samorządowego Zespołu Konsultacyjno-Doradczego ds. Nowej Perspektywy Finansowej Unii Europejskiej na lata 2028-2034, powołanego do życia w grudniu 2024 roku z inicjatywy posła do PE Krzysztofa Hetmana.

Źródło: Archiwum UMWW

W lutym 2026 roku w Kępnie odbyła się konferencja prasowa, podczas której wiceminister rolnictwa Adam Nowak oraz wicemarszałek Krzysztof Grabowski mówili o przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej.

Krzysztof Hetman
*Posel
do Parlamentu Europejskiego*

W lipcu 2025 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2028-2034. Polska w nowym budżecie otrzyma największą pulę środków do dyspozycji ze wszystkich państw członkowskich. W nowej perspektywie finansowej możemy spodziewać się z jednej strony centralizacji funduszy, ale również uelastycznienia procedur. Obecna sytuacja międzynarodowa jest powodem, dla którego coraz większą uwagę zaczęto zwracać na tzw. zasadę „dual use”. Oznacza ona w skrócie takie projektowanie infrastruktury, aby mogła być efektywnie wykorzystana dla podniesienia obronności krajów Wspólnoty. Stworzenie jednego, wspólnego źródła wydatków umożliwiającego realizację szerokiego spektrum zadań w miejsce bardzo wielu dotychczasowych Funduszy Europejskich ma zapewnić większą synergię i ułatwić koordynację działań ukierunkowanych na rozwój miast i wsi. Wymaga jednak szeroko zakrojonych dyskusji z udziałem wszystkich zainteresowanych stron. Jesteśmy w trakcie debaty poświęconej temu tematowi, dlatego cieszę się, że przedstawiciele samorządów lokalnych województwa wielkopolskiego aktywnie się w nią włączają i formułują konkretne postulaty i oczekiwania.

Krzysztof Grabowski
*Wicemarszałek
Województwa Wielkopolskiego*

Sprawy związane z dalszym rozwojem obszarów wiejskich i podnoszeniem konkurencyjności polskiego rolnictwa są dla nas niezwykle istotną częścią dyskusji nad kształtem budżetu Unii Europejskiej w kolejnej perspektywie finansowej. W Wielkopolsce wciąż mamy wiele miejscowości, w których środki europejskie są bardzo potrzebne. W głównej mierze zależy nam, aby w nowych ramach Wspólnej Polityki Rolnej przewidziano pulę środków na rozwój podstawowej infrastruktury, a więc na modernizację dróg, inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową czy budowę obiektów użyteczności publicznej i lokalnych centrów aktywności społecznej. Warto stawiać również na rozwój podejścia smart village i pozarolniczych funkcji gospodarstw w postaci zagród edukacyjnych, czy gospodarstw agroturystycznych. Wielkopolska jest przykładem na to, że dystrybucja Funduszy Europejskich przy udziale samorządów regionalnych, przebiega sprawnie i z pożytkiem dla mieszkańców województwa. Do tej pory w ramach wdrażanych działań do obszarów wiejskich w Wielkopolsce popłynęło wsparcie o wartości ponad 2,5 miliarda złotych.

Magdalena Marciniak
Burmistrz Chocza

Dzięki środkom europejskim z funduszu rolnego przyznanych w ostatnich 20 latach przez samorząd województwa, takie małe gminy, jak Chocza, mogły rozwijać swoją infrastrukturę. Przede wszystkim zysaliśmy możliwość przeprowadzenia remontów obiektów użyteczności publicznej, modernizacji lokalnych dróg, sieci kanalizacyjnych i wodociągowych oraz budowy ścieżek rowerowych, czy parkingów. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich zintensyfikował przemiany na polskiej wsi, czyniąc ją bardziej konkurencyjną, nowoczesną i dbającą o środowisko.

Mam nadzieję, że nowy budżet Unii Europejskiej ułatwi dalsze kształtowanie rozwoju lokalnego. Liczę też na uproszczenie procedur. Wymierną korzyścią byłoby dopasowanie funduszy do potrzeb lokalnych. Należałoby zwiększyć rolę planowania tak, aby samorzady zyskały jeszcze większy wpływ na to, jak będą wykorzystywane środki na rozwój obszarów wiejskich. Ważne będzie wsparcie na wdrażanie nowoczesnych rozwiązań w rolnictwie oraz kluczowe zadania inwestycyjne, dotyczące poprawy stanu dróg lokalnych, infrastruktury publicznej oraz jej wyposażenia w odnawialne źródła energii.

Cezary Krasowski
Wójt Gminy Brudzew

W imieniu Gminy Brudzew oczekuję, że przyszła Wspólna Polityka Rolna na lata 2028–2034 będzie silnie ukierunkowana na realne potrzeby rozwojowe gmin wiejskich. Kluczowe pozostają inwestycje w drogi strategiczne powiązane z infrastrukturą wrażliwą, rozbudowę sieci kanalizacyjnych i wodociągowych oraz rozwój koncepcji „cyfrowej, inteligentnej wsi”, opartej na nowoczesnych technologiach i efektywności energetycznej.

Doświadczenia z wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 i PROW 2014–2020 potwierdzają, że środki unijne realnie zmieniają jakość życia mieszkańców - umożliwiły modernizację infrastruktury technicznej i społecznej oraz wzmocniły potencjał inwestycyjny gminy. Jednocześnie wskazują na potrzebę uproszczenia procedur, ograniczenia nadmiernych wymogów formalnych i skrócenia czasu od złożenia wniosku do podpisania umowy. Stabilne i przewidywalne zasady wsparcia to fundament skutecznego planowania rozwoju lokalnego.

PLAN STRATEGICZNY DLA WPR

Kierunek „Inteligentna wieś”

W 2026 r. Samorząd Województwa Wielkopolskiego ogłosi nabór wniosków dla gmin na wdrożenie koncepcji „smart village” w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Fot. Andżelika Prętkiewicz.

Tężnia solankowa w Kłodawie to przykład innowacji, którą można określić mianem „smart”.

Idea „smart village” (z angielskiego „inteligentna wieś”) wpisuje się w podejście łączące oddolność inicjatyw z innowacyjnością. To jeden z ważnych kierunków Wspólnej Polityki Rolnej, w ramach której Komisja Europejska zaplanowała fundusze zarówno na opracowanie koncepcji „smart village”, jak i na wdrożenie gotowej już koncepcji. Temat ten coraz bardziej nabiera na znaczeniu w kontekście rosnących kosztów życia, dostępu do profesjonalnych usług wysokiej jakości oraz zagrożeń związanych z kłóskami żywiołowymi. W wielu miejscowościach rodzą się pytania jak rozszerzyć funkcjonalność już istniejącej infrastruktury oraz jakie nowe inwestycje należałoby podjąć, aby osiągnąć efekt synergii i usprawnić codzienne funkcjonowanie społeczności wiejskiej, a także zwiększyć bezpieczeństwo mieszkańców.

Czym z założenia jest inteligentna wieś? Zgodnie z definicją bycie smart oznacza między innymi wykorzystanie nowych technologii oraz inteligentnych rozwiązań w celu poprawy jakości życia np. telemedycyna czy e-urząd oraz wykorzystanie OZE. Przykładem takiego innowacyjnego podejścia do planowania przestrzennego jest Morawica w województwie

świętokrzyskim, gdzie przy niewielkim nakładzie finansowym i dużym zaangażowaniu mieszkańców powstał ogród deszczowy, założony na działce publicznej. Ogród ten tworzy nieznacznie obniżony teren z piaskiem i żwirem, porośnięty odpowiednio dobraną roślinnością, którego zadaniem jest zmagazynowanie, a następnie filtracja wody opadowej. Tego typu projekty mogą być inspiracją dla mieszkańców w województwie wielkopolskim.

- W drugiej połowie 2026 roku planujemy ogłosić nabór wniosków na wdrożenie koncepcji „smart village” w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Województwo Wielkopolskie, podobnie jak inne regiony naszego kraju, ma do dyspozycji na ten cel ponad 7,5 miliona złotych. Wnioski będą mogły składać gminy oraz związki międzygminne – mówi wicemarszałek Krzysztof Grabowski.

Spośród wszystkich opracowanych koncepcji, które zgłoszą gminy, wyłonione zostaną najlepsze. Te zostaną wybrane do dofinansowania. Refundacji podlegać będzie od 30 do 75% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Warto kupować wielkopolskie produkty

W styczniu w Berlinie odbyła się 100. edycja targów Grüne Woche z udziałem producentów z naszego regionu. Miesiąc później, wielkopolskie produkty promowano podczas Festiwalu Smaków Regionalnych w Gdańsku. Imprezy były okazją do spotkań z przedstawicielami regionów partnerskich województwa wielkopolskiego.

Fot. Archiwum UMWW.

Gościem stoiska województwa wielkopolskiego była m.in. Hanka Mittelstädt, Ministra Rolnictwa, Gospodarki Żywnościowej, Środowiska i Ochrony Konsumentów Kraju Związkowego Brandenburgia.

Ochrona jakości żywności, zwiększenie konkurencyjności produkcji i poprawa pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym to kilka z najważniejszych celów wspólnej polityki rolnej zapisanych w planach strategicznych WPR krajów członkowskich. Poza pomocą udzielaną na inwestycje w gospodarstwach rolnych, wspieraniem finansowym branży przetwórstwa rolno-spożywczego, ważną rolę odgrywają działania związane z promocją zdrowej, bezpiecznej i wytwarzanej tradycyjnymi metodami żywności wysokiej jakości. Tego rodzaju działania przyczyniają się do zwiększenia świadomości zakupowej konsumentów w Polsce i Europie. Z takiego założenia wychodzi również Samorząd Województwa Wielkopolskiego, który co roku umożliwia producentom sektora rolno-spożywczego i restauratorom udział w krajowych i zagranicznych wydarzeniach targowych.

W styczniu 2026 roku okazją ku temu była jubileuszowa edycja Międzynarodowych Targów Gospodarki Żywnościowej, Rolnictwa i Ogrodnictwa Grüne Woche w Berlinie. Wielkopolska uczestniczy w tym ważnym, branżowym wydarzeniu od ponad 20 lat. Tym razem wystawcy z naszego regionu zaprezentowali się na wspólnym narodowym stoisku zorganizowanym we współpracy z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa. W uroczystym otwarciu ekspozycji uczestniczyli m.in. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Stefan Krajewski oraz Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego Krzysztof Grabowski, któremu towarzyszyli dyrektorzy Justyna Winiarska (Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu), Sebastian Ławniczak (Wielkopolskie Samorządowe Centrum

Rozwoju Wsi w Sielinku) oraz Paweł Zbierajewski (Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi UMWW).

– Chcemy pokazać, że polska żywność jest bardzo dobra, bezpieczna i warta zaufania. To efekt wspólnej pracy rolników, przetwórców i producentów, którzy z roku na rok budują jej jakość i rozpoznawalność na świecie – powiedział minister Stefan Krajewski.

- Wielkopolska jest dumna ze swoich produktów spożywczych. Promujemy je zarówno podczas krajowych, jak i zagranicznych imprez branżowych. Targi to doskonała okazja do spróbowania przeróżnych specjalów i przekonania się jak bogatym dziedzictwem kulinarnym może poszczycić się nasz region – podkreśla wicemarszałek Krzysztof Grabowski.

Podczas wizyty w Berlinie wielkopolska delegacja uczestniczyła w szeregu debat i rozmów poświęconych najważniejszym wyzwaniom dla współczesnego rolnictwa w krajach UE. Na przełomie lutego i marca 2026 r. Wielkopolska zaprezentowała się również podczas Festiwalu Smaków Regionalnych w Gdańsku. Udział naszych wystawców był możliwy dzięki współfinansowaniu zabudowy stoiska ze środków KSOW+. Swoje produkty promowały Zakład Produkcji Spożywczej i Handlu Frąckowiak Sp. z o.o., Winnice Jaworowo, Lipka Wielka i Vera, producent olejów tłoczonych na zimno SemCo, serownia Mera Vallis, OSM Jarocin, SM Września, Miody Suszka, restauracja Familijna Żerków, firma Smak Tradycji Irena Olejniczka oraz Browar Gzub. Na stoisku informowano także o możliwości tworzenia i dołączania do grup operacyjnego Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego.

WYDARZENIA

Wielkopolski Rolnik Roku 2025

22 marca 2026 r. odbyła się uroczysta gala konkursu Wielkopolski Rolnik Roku organizowanego od 25 lat przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego. Od ćwierć wieku najlepsi rolnicy w regionie nagradzani są statuetką Siewcy, którą często określa się mianem „Rolniczego Oskara”. Pozналиśmy tegorocznych nominowanych i laureatów tej prestiżowej nagrody. Wydarzenie cieszyło się rekordową frekwencją. Na Sali Ziemi MTP nagrodzonych rolników okłakiwało blisko 2000 osób. Galę uświetnił występ popularnego zespołu Golec uOrkiestra.

Fot. Adrian Kapuściński.

10 laureatów jubileuszowej 25. edycji konkursu Wielkopolski Rolnik Roku. Nagrodzeni rolnicy prowadzą gospodarstwa o bardzo różnych specjalizacjach.

Od 25 lat Samorząd Województwa Wielkopolskiego organizuje konkurs, w którym kapituła złożona z naukowców z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu oraz specjalistów zajmujących się na co dzień tematyką rolnictwa i rozwoju wsi, wybiera najlepszych rolników w województwie wielkopolskim. Konkurs Wielkopolski Rolnik Roku, którego corocznym zwieńczeniem jest uroczysta gala odbywająca się w Sali Ziemi Międzynarodowych Targów Poznańskich, cieszy się rozpoznawalnością nie tylko w naszym regionie, ale również w kraju i poza jego granicami (uczestnikami gali są przedstawiciele zagranicznych regionów partnerskich Wielkopolski). Laureaci tego konkursu otrzymują statuetkę „Siewcy”, która przez wielu nazywana jest „Rolniczym Oskarem”.

- Tytuł Wielkopolskiego Rolnika Roku wiąże się z ogromnym prestiżem. To dowód na to, że ciężka praca nie tylko popłaca, ale cieszy się szacunkiem i uznaniem. Statuetkę „Siewcy” można otrzymać tylko raz, co czyni tę nagrodę tak wyjątkową – mówi gospodarz gali, Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego Krzysztof Grabowski.

Dodatkowo laureatom przyznawana jest nagroda finansowa w wysokości 15 tysięcy złotych, a od dwóch lat, w efekcie współpracy pomiędzy Samorządem Województwa Wielkopolskiego a posłem do Parlamentu Europejskiego Krzysztofem Hetmanem, najlepsi rolnicy są zapraszani przez posła do Brukseli w ramach ufundowanej przez niego wizyty. Do rolników wyróżniających się stosowaniem w swoich gospodarstwach odnawialnych źródeł energii trafia z kolei nagroda od posła Andrzeja Grzyba.

W 25. edycji konkursu kapituła przyznała 21 nominacji i 10 tytułów Wielkopolskiego Rolnika Roku. Ich nazwiska zostały zaprezentowane w tabeli na następnej stronie. Nagrodzone gospodarstwa to prawdziwe wizytówki polskiej wsi. Wielu gospodarzy jest absolwentami Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu co dla części członków kapituły będących wykładowcami akademickimi, to szczególnie powód do dumy z wyników jakie osiągają oceniane gospodarstwa i czerpią z przekazanej im wiedzy – zwraca uwagę przewodniczący kapituły konkursu prof. dr hab. Grzegorz Skrzypczak.

Fot. Adrian Kapuściński.

Najlepsi rolnicy odebrali statuetkę Siewcy z rąk wicemarszałka Krzysztofa Grabowskiego (na zdjęciu) oraz prof. dr hab. Grzegorza Skrzypczaka.

Jubileuszowa gala, która odbyła się w niedzielę 22 marca 2026 r. wypełniła Salę Ziemi niemal po brzegi. W uroczystości

wzięło udział blisko 2 tysiące osób. Uczestnicy byli świadkami nie tylko radości i wzruszenia najlepszych rolników w Wielkopolsce, ale również mogli obejrzeć filmy poświęcone historii konkursu Wielkopolski Rolnik Roku, efektem wdrażania PROW 2014-2020 i PS WPR 2023-2027 w naszym regionie oraz działaniom podejmowanym przez samorząd województwa w zakresie promocji oferty regionalnych producentów branży rolno-spożywczej. Organizatorzy zadbali również o oprawę artystyczną wydarzenia, która stała na najwyższym poziomie.

Gości do wspólnej zabawy porwały występy Michała Kaczmarek – uczestnika muzycznych programów, laureata Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Słowiańskiej „Słowiański Bazar” oraz przede wszystkim znanego i lubianego zespołu Golec uOrkiestra.

Fot. Adrian Kapuściński.

W jubileuszowej gali finałowej konkursu Wielkopolski Rolnik Roku 2025 wzięło udział niemal 2000 osób.

Nominowani i laureaci XXV edycji konkursu Wielkopolski Rolnik Roku

Imię i nazwisko	Laureat / nominowany	Miejscowość	Gmina	Powiat
Joanna i Bartłomiej Banasiak	Laureat	Gościejewo	Rogoźno	obornicki
Małgorzata i Łukasz Drzazga	Laureat	Skarydzew	Doruchów	ostrzeszowski
Katarzyna i Michał Kubiak	Laureat	Pawłówek	Blizanów	kaliski
Małgorzata i Wojciech Musielak	Laureat	Zadowice	Godziesze Wielkie	kaliski
Dorota i Jarosław Marciniak	Laureat	Gębarzewo	Czerniejewo	gnieźnieński
Katarzyna i Jarosław Fabisiak	Laureat	Bestwin	Zduny	krotoszyński
Marlena i Łukasz Roszkiewicz	Laureat	Nowy Belęcin	Krzemieniewo	leszczyński
Jolanta i Artur Rogowscy	Laureat	Brzezcie	Babiak	kolski
Karolina i Zbigniew Kalina	Laureat	Janków Przygodzki	Przygodzice	ostrowski
Mirosława i Bogumił Baranowscy	Laureat	Wronów	Gizałki	pleszewski
Dominika i Karol Putz	Nominowany	Marianowo Brodowskie	Środa Wielkopolska	średzki
Malwina i Lucjan Kujek	Nominowany	Cegły	Ostrów Wielkopolski	ostrowski
Jadwiga i Marcin Józwiakowscy	Nominowany	Zmyślona Słupska	Łęka Opatowska	kępiński
Marta i Adam Strzelczyk	Nominowany	Przyjma	Golina	koniński
Danuta i Józef Dzięcioł	Nominowany	Miłaczew	Malanów	turecki
Milena i Paweł Nowiczy	Nominowany	Piła	Chocz	pleszewski
Joanna i Michał Sobczak	Nominowany	Kowale Księżę	Turek	turecki
Agnieszka i Zbigniew Sobiś	Nominowany	Saczyn	Godziesze Wielkie	kaliski
Marzena i Mateusz Seraszek	Nominowany	Głuchów	Pogorzela	gostyński
Monika i Maciej Iwański	Nominowany	Siedlików	Ostrzeszów	ostrzeszowski
Izabela i Zbigniew Siedleccy	Nominowany	Grabów-Wójtostwo	Grabów nad Prosną	ostrzeszowski

WYDARZENIA

Koła gospodyń wiejskich uczą, integrują i smacznie gotują

Samorząd Województwa Wielkopolskiego od lat wspiera koła gospodyń wiejskich. Dotacje w formie otwartych konkursów ofert „Wielkopolska wspiera gospodynie wiejskie” oraz „Mała Mobilna kuchnia warsztatowa”, konkursy „Z Jajem na Potrawę i Palmę Wielkanocną” oraz „Tarcia chrzanu w Chrzanie”, warsztaty dla mieszkańców pn. „Zwyczaje i tradycje na wielkopolskiej wsi” to tylko część inicjatyw z bogatej listy propozycji skierowanych do kół gospodyń wiejskich. Więcej na ten temat mieszkańcy wielkopolskich wsi mogli dowiedzieć się podczas cyklu spotkań informacyjnych zorganizowanych z inicjatywy wicemarszałka Krzysztofa Grabowskiego w każdym powiecie województwa wielkopolskiego w ramach II Wielkopolskiego Forum Kół Gospodyń wiejskich.

Fot. Archiwum UMWW

W konkursie „Z Jajem na Potrawę i Palmę Wielkanocną”, który odbył się 7 marca 2026 r. w Wilkowicach w gminie Lipno, uczestniczyło aż 100 kół gospodyń wiejskich.

Pierwsze miesiące każdego roku upływają pod znakiem karnawału oraz przygotowań do Świąt Wielkiej Nocy. Nie brakuje wówczas okazji do wspólnej zabawy, spotkań integrujących społeczności lokalne oraz skosztowania niezliczonej ilości przysmaków. Jednymi z najbardziej zapracowanych i zaangażowanych w tym czasie osób są członkinie kół gospodyń wiejskich, które stają się inicjatorkami i uczestniczkami wielu wydarzeń.

W województwie wielkopolskim zarejestrowanych jest około 2500 kół a ich liczba stale rośnie. Wzrost liczby kół jest efektem rosnącego zainteresowania młodych osób tradycją, obrzędami, rękodziełem i kuchnią opartą o przepisy przekazywane z pokolenia na pokolenie, ale również aktywnej roli instytucji zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich. KGW mogą liczyć nie tylko na wsparcie finansowe w postaci dotacji z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ale również na bogatą ofertę działań podejmowanych w tym zakresie przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego. Obejmuje ona zarówno pomoc finansową z budżetu województwa, ale również szereg konkursów z nagrodami, w których KGW rywalizują, przygotowując potrawy, palmy wielkanocne, ale również ucierają chrzan na czas czy próbują zwyciężyć w konkursie na największą wielkopolską pyrę.

- Od 2024 roku organizujemy konkurs „Wielkopolska Wspiera Gospodynie Wiejskie”. To nowa inicjatywa w ramach dobrze już znanego w regionie programu „Wielkopolska Odnowa Wsi 2020+”. Samorząd Województwa Wielkopolskiego przeznacza znaczące środki na ten cel. W 2024 roku był to niespełna 1 milion złotych, a od 2025 roku do KGW kierujemy pomoc na łączną kwotę blisko 3 miliony złotych w ramach każdego z ogłaszanych na dany rok konkursów. Jedno koło może zawnioskować o dotację w wysokości do 6 tysięcy złotych z przeznaczeniem na zakup sprzętu i akcesoriów do przygotowania, przechowania i prezentacji posiłków, wykonania rękodzieła, a także zakup strojów ludowych lub regionalnych i zakup namiotów promocyjnych – mówi pomysłodawca konkursu, wicemarszałek Krzysztof Grabowski.

Województwo Wielkopolskie realizuje „Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2026-2030”, przyjęty przez zarząd województwa w październiku 2025 roku. Jest to kontynuacja wcześniej podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania marnotrawieniu żywności w naszym regionie. W związku z tymi działaniami, organizacje pozarządowe oraz koła gospodyń wiejskich do końca lutego 2026 roku mogły ubiegać się o dotację w kwocie od 3 do 15 tysięcy złotych na zakup małej, mobilnej kuchni warsztatowej wyposażonej co najmniej w płytę grzewczą lub indukcyjną

Fot. Archiwum UMMW.

KGW mogą ubiegać się o wsparcie w wysokości do 15 tysięcy złotych na zakup małej mobilnej kuchni warsztatowej.

i blat roboczy. Łączna pula środków do rozdystrybuowania na ten cel wynosi aż 1 milion złotych.

Koła gospodyń wiejskich chętnie uczestniczą również w konkursach tematycznych organizowanych regularnie przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego. Imprezy promujące potrawy i dekoracje bożonarodzeniowe, potrawy i palmy wielkanocne, jak również zwyczaj ręcznego tarcia chrzanu oraz budzące duże emocje zmagania w konkursie na największą, wielkopolską pyrę to okazja do zaprezentowania dziedzictwa kulinarnego i kulturowego naszego regionu w najlepszy, możliwy sposób.

7 marca 2026 roku w Wilkowicach w gminie Lipno (pow. leszczyński) do konkursu „Z Jajem na Potrawę i Palmę Wielkanocną” przystąpiło aż 100 wielkopolskich kół gospodyń wiejskich. Na zwycięzców czekały nagrody finansowe o wartości od 1000 do 1500 zł oraz wyróżnienia w kwocie 500 zł. Za najlepszą potrawę wytrawną jury konkursu uznało „Żur świąteczny – smak rodzinnego stołu z chlebkiem na zakwasie i białą kielbaską” przygotowane przez KGW Chabry i Maki w Nowej Wsi w gminie Słupca. Drugie miejsce trafiło do KGW Masłowie z gminy Dolsk za „Królika na puree z zielonego groszku z dodatkiem marchewki”, a trzecie miejsce zdobyła „Kaczka nadziewana mięsikiem” autorstwa KGW Mroczy Wielkie z gminy Szczytniki.

W kategorii potraw słodkich zwyciężył „Wielkanocny sernik bławatkowy w kąpieli wodnej” przygotowany przez KGW „Bławatki” z Osieka nad Notecią w gminie Wyrzysk, drugie miejsce przypadło w udziale KGGW w Chojnie z gminy Pakosław za „Chazacki mazurek gospodarza”. Na trzecim miejscu znalazło się KGW Dzierżązna z gminy Turek za „Lemon bliss – wielkanocna rozkosz”.

Sala w Wilkowicach zapełniła się nie tylko pysznymi i efektownie wyglądającymi potrawami, ale również bogato przystrójonymi palmami, które przygotowały koła gospodyń wiejskich z różnych stron województwa wielkopolskiego. Za najpiękniejszą ze wszystkich palm, uznano tę autorstwa KGW w Biadkach z gminy Krotoszyn. Drugie miejsce zdobyła palma wykonana przez KGW Społeczny Poniec, natomiast na najniższym stopniu podium uplasowało się KGW z Kuźnicy

Trzcinińskiej z gminy Trzcinica (ubiegłoroczny triumfator konkursu na najpiękniejszą palmę wielkanocną).

Na tydzień przed Wielkanocą odbyła się kolejna edycja konkursu „Tarcia chrzanu w Chrzanie”. Chrzan to niewielka miejscowość w gminie Żerków, w powiecie jarocińskim, która od kilku lat stała się wielkopolską stolicą wielkanocnych smaków. W końcu gdzie, jak nie tam, mieszkańcy znają się najlepiej na chrzanie i jego kulinarnym zastosowaniu. Co roku emocje rozpala rywalizacja polegająca na ucieraniu tego aromatycznego warzywa na czas.

W tegorocznych zmaganiach zwycięstwo z imponującym wynikiem 2 259 g utartego chrzanu w czasie trzech minut uzyskało KGW w Leśnictwie z gminy Kawęczyn w powiecie tureckim. Drugie miejsce (1 991 g) przypadło w udziale KGW Blizanówek z gminy Blizanów w powiecie kaliskim a trzecie (1 909 g) KGW Twardów z gminy Kotlin w powiecie jarocińskim. Łącznie w całym konkursie utarto aż 98 kg chrzanu.

Dużą kreatywnością wykazały się w tym roku panie zgłaszające potrawy do konkursu na najlepsze danie z chrzanem. KGW Huta z gminy Czarnków w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim zdobyło pierwsze miejsce dzięki potrawie o kontrowersyjnej nazwie „Chrzanić schematy – chrzanowy zawrót głowy”, pod którą kryje się... tort z kremem chrzanowym. Drugie miejsce uzyskało KGGW Chojno z gminy Pakosław w powiecie rawickim, które przygotowało potrawę „Chojeńska chrzanica”. Na najniższym stopniu podium stanęło KGW Kaliszkowice Kaliskie z gminy Mikstat w powiecie ostrzeszowskim. Panie z KGW zgłosiły do konkursu „Chłopską perłę w Chrzanie”. Wydarzenie w Chrzanie cieszyło się znakomitą frekwencją i dużym zainteresowaniem mediów w całej Polsce. W zmaganiach kulinarnych uczestniczyło aż 108 kół gospodyń wiejskich.

Samorząd Województwa Wielkopolskiego, wspierając koła gospodyń wiejskich angażuje również Fundusze Europejskie w ramach pomocy technicznej Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Mowa o przedsięwzięciach realizowanych przez Jednostkę Regionalną Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich +, która funkcjonuje w ramach

Fot. Archiwum UMMW.

Konkurs „Tarcia Chrzanu w Chrzanie” z roku na rok zyskuje na popularności. Tegoroczna edycja odbyła się 28 marca 2026 r.

WYDARZENIA

Fot. Andrzej Kurzyński.

Warsztaty rękodzielnicze w Niedźwiedziu w gm. Ostrzeszów.

Fot. Adrian Kapuściński.

W Murzynowie Leśnym w gminie Krzykosy odbyły się warsztaty kulinarne.

Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich. W marcu 2026 roku mieszkańcy pięciu miejscowości naszego regionu wzięli udział w warsztatach zorganizowanych we współpracy z miejscowymi kołami gospodyń wiejskich, Wielkopolskim Samorządowym Centrum Rozwoju Wsi w Sielinku oraz lokalnymi grupami działania w ramach projektu pn. „Zwyczaje i tradycje na wielkopolskiej wsi”. Celem tej inicjatywy jest wsparcie lokalnych grup działania w aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie upowszechniania wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego przekazywanego z pokolenia na pokolenie.

13 marca odbyły się warsztaty dla mieszkańców Niedźwiedzia w gminie Ostrzeszów. Panie z KGW Niedźwiedź zaangażowały do pomocy lokalną pracownię rękodzieła, aby wspólnymi siłami zaprezentować technikę przygotowania wianków wielkanocnych na podstawie słomianej z mchu oraz wiosenno-wielkanocnej kompozycji w szklanej misie. W warsztatach wzięło udział ponad 60 osób. Na najmłodszych czekały artykuły plastyczne, które pozwoliły atrakcyjnie zagospodarować dzieciom czas spędzony w przedświątecznej, wiosennej atmosferze. Podczas wydarzenia swoją ofertę zaprezentowała Ostrzeszowska Lokalna Grupa Działania.

20 marca w Chełście w gminie Drawsko, Koło Gospodyń Wiejskich Żłote Piaski w Kawczynie zorganizowało warsztaty dla ponad 50 osób. Motywem przewodnim zajęć były

kompozycje wiosenne z kwiatów doniczkowych oraz wiosenno-wielkanocne, ręcznie wyplatane wianki. Panie z KGW również zadbały o atrakcje dla maluchów, na które czekały do wykonania prace plastyczne. Informacje na temat możliwości pozyskania funduszy unijnych w ramach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność zaprezentowała Czarnkowsko-Trzcianecka LGD.

21 marca niemal równolegle odbywały się warsztaty w trzech wielkopolskich miejscowościach: Murzynowie Leśnym w gminie Krzykosy (pow. średzki), Świąciechowie (pow. leszczyński) oraz w Wojciechowie w gminie Kawęczyn (pow. turecki). Panie z KGW Murzynowo Leśne zaprosiły społeczność lokalną do wspólnego wykonania tradycyjnych potraw wielkanocnych: żurku na zakwasie z chrzanem i suszonymi grzybami, jaj faszzerowanych, sałatki jarzynowej oraz dekorowania babeczek wielkanocnych. Wiedzę na temat RLKS przekazywali z kolei pracownicy Lidera Zielonej Wielkopolski.

KGW Młodzianki w Świąciechowie postawiły na warsztaty rękodzielnicze. Młodszy uczestnicy wykonali pająki wielkanocne, a starsi zajmowali się przygotowaniem jak najpiękniejszych szkatulek metodą decoupage. Wydarzeniu towarzyszyła prezentacja oferty Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania „Kraina Lasów i Jezior”, której obszar funkcjonowania obejmuje gminy powiatu leszczyńskiego a także gminy Przemęt, Wolsztyn, Bojanowo i Poniec.

Fot. Eliza Klósak.

Warsztaty w Wojciechowie w gm. Kawęczyn.

Fot. KGW „Młodzianki” w Świąciechowie.

Warsztaty w Świąciechowie w powiecie leszczyńskim.

Fot. iKGW „Złote Plaski” w Kawczyźnie.

Warsztaty wielkanocne w Chełście w gminie Drawsko.

Efektowny i efektywny przebieg miały również warsztaty w Wojciechowie zorganizowane przez KGW „Wojciechowianki”. Uczestnicy wyplatali palmy wielkanocne, zdobili świece techniką decoupage oraz przygotowali ozdobę w postaci kurki wielkanocnej. Podczas warsztatów pracownicy Turkowskiej Unii Rozwoju T.U.R. prowadzili punkt informacyjny poświęcony prowadzonym naborom wniosków oraz szerokiemu spektrum działań podejmowanych między innymi w zakresie ekologii. Uczestnicy wszystkich spotkań mogli skorzystać z poczęstunku zapewnionego przez KGW w postaci słodkich wypieków.

Na przełomie 2025 i 2026 roku odbyła się druga już edycja spotkań w każdym powiecie województwa wielkopolskiego poświęconych ofercie Samorządu Województwa Wielkopolskiego kierowanej do KGW. II Wielkopolskie Samorządowe Forum Kół Gospodyń Wiejskich było okazją do zaprezentowania jak wiele możliwości pozyskania środków finansowych oraz udziału w wydarzeniach stwarzają programy i działania podejmowane przez samorząd naszego regionu, z inicjatywy przede wszystkim wicemarszałka Krzysztofa Grabowskiego, odpowiedzialnego w Zarządzie Województwa Wielkopolskiego za sprawy rolnictwa i rozwoju wsi.

Organizatorem 31 spotkań było Wielkopolskie Samorządowe Centrum Rozwoju Wsi w Sielinku, jednostka organizacyjna Samorządu Województwa Wielkopolskiego, która rozpoczęła swoją działalność w kwietniu 2023 roku. Jej zadaniem jest przede wszystkim wsparcie działań na rzecz mieszkańców wsi (w tym rolników) w zakresie przedsięwzięć mających na celu poprawę warunków ich życia oraz dążeń społeczności wiejskiej do zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

W programie każdego ze spotkań, poza wspomnianym zaprezentowaniem różnych form wsparcia, aktywizacji i promocji KGW, znalazła się również przestrzeń do przybliżenia mieszkańcom wielkopolskich obszarów wiejskich, zarówno tym już zrzeszonych w kołach, jak i tym, które mają zamiar dopiero do nich przystąpić lub utworzyć nowe, praktycznej wiedzy na temat tego, jak budować wizerunek KGW jako lokalnego lidera rozwoju. Na ten temat swoim wieloletnim doświadczeniem i wnioskami płynącymi z aktywnej pracy i zaangażowania społecznego dzieliła się Irena Wojciechowska z Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Puszcza Notecka”.

Formuła spotkań obejmowała również możliwość zaprezentowania działalności przez jedno z kół gospodyń wiejskich funkcjonujących na terenie danego powiatu. W ramach bloku „Cudze chwalcie, swoje poznajcie” panie podkreślały jak wielopłaszczyznowe jest ich zaangażowanie w życie środowisk wiejskich.

- Bardzo duża frekwencja podczas II Wielkopolskiego Samorządowego Forum KGW pokazuje, że mieszkanki wielkopolskich wsi chcą uczestniczyć w inicjatywach podkreślających bogactwo folkloru i tradycji kulinarnych naszego regionu. Samorząd województwa będzie konsekwentnie wspierał je w tych dążeniach, nie tylko od strony organizacyjnej oraz informacyjnej, ale w postaci wymiernych środków kierowanych na wsparcie finansowe kół gospodyń wiejskich – podsumowuje wicemarszałek Krzysztof Grabowski.

Fot. Archiwum UMWW.

II Wielkopolskie Samorządowe Forum Kół Gospodyń Wiejskich w Liskowie zakończyło cykl spotkań informacyjnych z udziałem KGW w każdym powiecie naszego regionu. Spotkanie odbyło się 16 marca 2026 r. i zgromadziło blisko 600 uczestniczek i uczestników.

Wielkanocny sernik bławatkowy w kąpeli wodnej

7 marca 2026 roku w Wilkowicach, Samorząd Województwa Wielkopolskiego zorganizował kolejną edycję konkursu „Z Jajem na Potrawę i Palmę Wielkanocną”. Prezentujemy przepis na potrawę nagrodzoną I miejscem w kategorii potraw słodkich. Autorkami przepisu są panie z Koła Gospodyń Wiejskich „Bławatki” z Osieka nad Notecią (gmina Wyrzysk, powiat pilski), które podają, że jest to wypiek będący ukłonem w stronę tradycji wielkanocnego stołu, wzbogacony o cukierniczą precyzję i nutę świątecznej inspiracji. Aksamitny sernik świąteczny w kąpeli wodnej to harmonijne połączenie klasycznej elegancji z domowym ciepłem wielkanocnych wypieków.

SKŁADNIKI:

Spód:

- 200 g herbatników
- 100 g masła

Masa serowa:

- 4 jajka
- 200 ml śmietany 30% (kremówki)
- 3 łyżki mąki pszennej
- 3-4 łyżki oleju
- aromat waniliowy
- 1 kg sera twarogowego półtłustego (OSM Łobżenica)
- 200 g cukru

Masa na wierzch:

- 3 łyżki cukru pudru
- 3 łyżki śmietany kremówki 30%
- serek mascarpone 250 ml

Fot: KGW „Bławatki”

WYKONANIE:

Sernik przygotowujemy w rancie cukierniczym 24 cm. Rozpoczynamy od wyłożenia spodu papierem do pieczenia. Boki z kolei smarujemy masłem. Herbatniki rozdrabniamy, dodajemy roztopione masło, łączymy i wysypujemy na spód, ugniatamy. Odkładamy do lodówki. Twaróg mielimy co najmniej dwukrotnie. Jajka ubijamy z cukrem na pianę. Zmniejszamy obroty miksera. Dodajemy: śmietankę, aromat waniliowy, zmielony twaróg i mąkę.

Piekarnik nagrzewamy do temperatury 180°C. Na blachę wlewamy ok. 5–7 cm wrzącej wody, formę z masą ustawiamy na środkowym poziomie pieca i pieczemy 10 minut w temperaturze 180°C, potem 50 minut w 120°C. Studzimy sernik przy uchylonych drzwiczkach. W tym czasie łączymy składniki na masę na wierzch. Na lekko ciepły sernik nakładamy masę, dekorujemy dowolnie. Sernik chłodzimy w lodówce minimum 5 h.

Wnętrze Antonińskiego Pałacu. Zdjęcie autorstwa Roberta Kaczmarka zdobyło wyróżnienie w kategorii „Turystyka na obszarach wiejskich” w ramach VI edycji konkursu „PROW w obiektywie” rozstrzygniętej w 2025 roku.

Za pracę pt. „Wypiek” trzecie miejsce w kategorii „Wielkopolska na talerzu” zdobył Marek Roemer. Zdjęcie zostało wykonane w Szreniawie w gminie Komorniki.

Do 29 sierpnia mieszkańcy województwa wielkopolskiego mogą zgłaszać fotografie do nowej odsłony konkursu „PS WPR w obiektywie – wieś wczoraj, dziś i jutro”. Regulamin konkursu dostępny na stronie internetowej <https://dprow.umwww.pl> lub po zeskanowaniu kodu QR.

Jednostka Wsparcia Sieci KSOW+ w województwie wielkopolskim
Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań
tel. 61 626 60 00, e-mail: ksow@umww.pl
<https://dprow.umww.pl>

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Dofinansowane przez
Unię Europejską

